

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ KAMUOYU AÇIKLAMASI

14 Mart 2011

UAÖ İndeks: EUR 44/002/2011

Türkiye: İnsan Hakları Savunucusu Halil Savda yeniden hapis cezası ile karşı karşıya

Türk Ceza Kanunu'nun 318. Maddesi uyarınca 'halkı askerlikten soğutma' suçlamasıyla mahkûm edilen vicdani retçi ve insan hakları savunucusu Halil Savda, 100 gün hapis cezası ile karşı karşıya bulunmaktadır. Cezası 30 Kasım 2010 tarihinde Yargıtay tarafından onaylandı ve 15 Şubat 2011 tarihinde Halil Savda'ya bildirildi.

Uluslararası Af Örgütü, bu davada olduğu gibi vicdani ret hakkını destek amacıyla yapılan kamuoyu açıklamalarının ardından adil olmayan yargılamalara neden olan 318. Maddenin ifade özgürlüğü hakkını doğrudan ve yasal olmayan bir şekilde kısıtladığını düşünmektedir ve maddenin kaldırılması çağrısında bulunmaktadır.

Halil Savda'ya verilen ceza ifade özgürlüğü hakkını ihlal etmektedir. UAÖ, yetkililere Savda'nın cezaevine gönderilmemesi için çağrıda bulunmaktadır. Cezaevine gönderildiği takdirde, Uluslararası Af Örgütü Halil Savda'yı düşünce mahkûmu olarak kabul edecek ve kendisinin derhal ve koşulsuz olarak serbest bırakılmasını talep edecektir.

Savda'ya verilen hapis cezasının onanması Türkiye'de yetkilileri zorunlu askerliğe karşı vicdani ret hakkını tanımaya çağırarak Halil Savda ve diğer aktivistlerin maruz kaldıkları adli tacizin bir devamı niteliğindedir.

Halil Savda'ya 318. Madde uyarınca açılan ve hapis cezası almasına neden olan dava, 2006 yılında İsrail'in Lübnan'a düzenlediği ve 34 gün süren saldırıya katılmayı reddeden iki İsraili vicdani retçiye destek olmak amacıyla yaptığı basın açıklamasına dayanmaktadır.

Askerlik yapmayı reddettiği için yargılanmakta olan vicdani retçi Enver Aydemir'i açık bir şekilde desteklemesinin ardından, Halil Savda'ya 318. Madde uyarınca bir dava daha açıldı. Yerel mahkemenin 2010 yılı Haziran ayında verdiği altı ay hapis cezası kararı şu anda Yargıtay'da beklemektedir. Aynı davada üç ayrı aktivist daha 318. Madde uyarınca mahkûm edilmiş ancak onların cezaları, ilk mahkûmiyetleri olduğu için ertelenmiştir.

2010 yılı Ocak ayında Enver Aydemir'e destek amacıyla düzenlenen bir gösteriye katıldıkları gerekçesiyle Halil Savda ve dört ayrı kişiye 2011 yılı Ocak ayında 318. Madde uyarınca yeni bir dava daha açıldı. Davanın ilk duruşması 21 Nisan 2011 tarihinde Eskişehir'de yapılacaktır.

Halil Savda bir vicdani retçi olarak askerlik yapmayı reddettiği için defalarca mahkûm edildi. 2004 yılında vicdani reddini açıklamasının ardından, dört defa gözaltına alınarak askeri cezaevinde toplam 17 ay tutulmuştur. 2008 yılında askerliğe elverişli olmadığına karar verilmesinin ardından vicdani retçi olarak maruz kaldığı yargılamalar son bulmuştur.

Halil Savda defalarca Türkiye’de sivil bir alternatifin olmadığı zorunlu askerlik hizmetine karşı vicdani ret hakkını savunmaktan vazgeçmeyeceğini belirtmiştir.

Arka plan

Uluslararası Af Örgütü, Türkiye’de zorunlu askeri hizmetine karşı vicdani ret hakkını desteklemek amacıyla sesini yükselten kişilerin giderek artan bir şekilde hukuki olarak taciz edilmelerinden kaygı duymaktadır. UAÖ, 318. Maddenin acilen kaldırılmasını talep etmektedir.

Uluslararası Af Örgütü, 318. madde uyarınca açılan davaların ifade özgürlüğü hakkını düzenleyen ve Türkiye’nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 10. maddesini ve Medeni ve Siyasi Haklara ilişkin Uluslararası Sözleşme’nin 19. maddesini doğrudan ihlal ettiğini düşünmektedir.

Uluslararası Af Örgütü, vicdani retçiyi, vicdani ya da inancı nedeniyle askerlik hizmetini yapmayı ya da savaşta ve silahlı çatışmalarda herhangi bir şekilde doğrudan veya dolaylı yer almayı reddeden kişi olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, savaşlara genel olarak katılmayı reddetmese bile amacına, sürdürülüş biçimine katılmadıkları için herhangi bir savaşa katılmayı reddeden kişileri de içermektedir. Uluslararası Af Örgütü, askeri hizmete karşı vicdani ret ya da alternatif sivil hizmet hakları tanınmadığı için tutuklanan ya da gözaltına alınan kişileri düşünce mahkûmu olarak kabul ediyor. Eğer vicdani nedenlerle askerlikten muaf olmak için makul yollar izlemişlerse, askeri birimlerini izin almadan terk eden ve bu yüzden hapse mahkûm edilen kişileri de düşünce mahkûmu olarak kabul ediyor.

Türkiye’nin de taraf olduğu Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uluslararası Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi (USMHS --ICCPR)’de dâhil olmak üzere, vicdani nedenlerle askerlik hizmetini reddetme hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü, vicdan ve din özgürlüğü kapsamında çeşitli uluslararası insan hakları mekanizmalarında yer almaktadır.

BM İnsan Hakları Komisyonu, 1995 yılında aldığı kararına gönderme yaparak aldığı 1998/77 sayılı kararında, askerlik hizmetine karşı vicdani ret hakkının Uluslararası Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi’nin (ICCPR) 18. maddesi (din, vicdan ve inanç özgürlüğü) tarafından güvence altına alındığını belirtti. “İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi’nin 18. maddesinde ve ICCPR’in 18. maddesinde de belirtildiği gibi düşünce, vicdan ve din özgürlüğünün meşru bir kullanımı olarak herkesin askerlik hizmetine karşı vicdani ret hakkı vardır.”

Kararda, Komite aynı zamanda devletlere “vicdani retçilere, vicdani retlerinin nedenleriyle uyumlu, savaşçılığı gerektirmeyen, sivil nitelikli, kamuya yararlı ve cezalandırıcı bir yapıda olmayan alternatif hizmetler sunmaları” çağrısını tekrarladı ve devletlerin “vicdani retçileri askerlik hizmetlerini yapmadıkları için hapse mahkûm etmek ve sürekli cezalandırmaktan geri durmaları” gerektiğini vurguladı. Komite ayrıca “hiç kimsenin bir ülkenin yasaları ve ceza kanunları uyarınca daha evvel cezai yaptırımını tamamladığı ya da beraat ettiği cürümden sorumlu tutulmaması ya da cezalandırılmaması” çağrısını tekrarladı.

Konuyla ilgili diğer açıklamalar

Kamuoyu açıklaması

Türkiye: Barışçıl gösteri yapan kisiler, ‘halkı askerlikten soğutmaktan’ mahkum oldular

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR44/016/2010/en/e3774fcd-ca91-48f3-8ae3-a6de5cd69730/eur440162010tr.pdf>

Kamuoyu açıklaması

Vicdani ret, bir kişilik bozukluğu değil, insan hakkıdır

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR44/013/2010/en/18eefedc-c746-40cf-904b-a3d28c3066db/eur440132010tr.pdf>